

Аширова Г., Боркошев М.М.

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДЫН ОКУУЧУЛАРЫНЫН БИЛИМИН
ТҮСТҮҮ КАГАЗДАР АРКЫЛУУ БААЛОО

Аширова Г., Боркошев М.М.

ОЦЕНКА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
С ПОМОЩЬЮ ЦВЕТНЫХ БУМАГ

G. Ashirova, M. Borkoshev

ASSESSMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' KNOWLEDGE
USING COLORED PAPERS

УДК: 372.8.365

Бул макала азыркы баланын тарткан сүрөттөрүнөн анын инсандык психологиялы абалын аныктоого, анын чындыктын ар кайсы тарабына болгон мамилесин түшүнүүгө болот экендиги жөнүндө жаздык. Балдардын тарткан сүрөттөрү аркылуу психикалык оорулардын психологиялык абалын жана психикалык өнүгүү даражасын баалоого болот жана диагноз коюуга мүмкүндүк берет. Дүйнө жүзүндө сүрөт тесттери практик психологдордун негизги куралы болуп калды. Балдардын тарткан сүрөттөрүн изилдөө боюнча көптөгөн изилдөөлөр көрсөткөндөй, сүрөт тартуунун өнүгүшүндө белгилүү бир ырааттуулукта бири-бирин алмаштырган так курактык баскычтар бар. Чиймелерди диагностикалык колдонуу үчүн, алар биринчи кезекте адамдын аң-сезимдүү мамилесин эмес, анын аң-сезимсиз импульстарын жана тажрыйбаларын чагылдырат. Ошондуктан сүрөт тесттерин жасалмалоо ушунчалык кыйын, анын жыйынтыгына чындыгында ынанбоо туура эмес болот.

Негизги сөздөр: сүрөт, тест, чатыр, манера, окуучу, трек, контур, курак.

По этой статье можно выявить личный кладезь современного человека, понять его отношение к разным аспектам действительности. Изображения позволяют оценить и диагностировать психологическое состояние и уровень психического развития психических заболеваний. Тесты изображений стали основным инструментом для практических психологов во всем мире. Многочисленные исследования детского рисунка показали, что в развитии живописи существуют определенные возрастные этапы, сменяющие друг друга в определенной последовательности. Для диагностического использования рисунки в первую очередь отражают бессознательные импульсы и переживания человека, а не его сознательные установки. Вот почему фототесты так сложно «подделать», чтобы показать себя настоящим.

Ключевые слова: рисунок, тест, палатка, манера, ученик, трек, контур, возраст.

Using this article, one can reveal the personal treasure of a modern person, understand his attitude to various aspects of reality. Images allow assessing and diagnosing the psychological state and level of mental development of mental illness. Image tests have become a staple tool for practicing psychologists around the world. Numerous studies of children's drawings have shown that in the development of painting there are certain age stages that replace each other in a certain sequence. For diagnostic use, drawings primarily reflect a person's unconscious impulses and experiences rather than their conscious attitudes. That's why phototests are so hard to "fake" to show you aren't real.

Key words: drawing, test, tent, manner, student, track, contour, age.

Башка проективдүү тесттер сыяктуу эле, сүрөт ыкмалары да абдан маалыматтуу, башкача айтканда, адамдын көптөгөн психологиялык өзгөчөлүктөрүн ачып берет. Бул учурда тесттик тапшырманы аткаруу үчүн жеңил болуп, азыраак убакыт талап кылынат жана карандаш жана кагаз эле болсо жетишет. Көпчүлүк түздөн-түз изилдөө методдорунан айырмаланып, сүрөт тесттери кыйыр жана проективдүү деп классификацияланат. Башкача айтканда, алар проекцияны тапшырма катары - инсандын портретин беришет. Алардын популярдуулугу психоанализдин өнүгүшүнө байланыштуу, сүрөткө баланын аң-сезимсиз түшүнүгү киргизилген.

Ар бир тесттин нускамасы сүрөт тарта баштаардан мурун сөзмө-сөз, өзгөртүүлөрсүз жана толуктоолорсуз түшүндүрүлүшү керек. Сүрөттүн аягында жетишилген натыйжага карабастан сүрөттүн сапатына, жактырууну билдирет. Андан кийин алынган сүрөттү талкуулоо пайдалуу. Баштапкы талкуудан айырмаланып, кийинки талкуу формалдаштырылбашы керек, ал эркин түрдө жүргүзүлөт. Сунуш кылынган маселелерди өзгөртүү жана кошумча суроолорду киргизүү мүмкүн. Сүрөт тартуу процесси протоколдо чагылдырылат. Чиймелери бар ар бир баракка жана протоколдун ар бир барагына текшерилүүчүнүн Аты-жөнү (же анын шифры) жана текшерүү датасы жазылат. Биринчи баракта жашы, үй-бүлө курамы, кайрылуунун себептери, анамнездик маалыматтар көрсөтүлөт.

Протоколдо төмөнкүлөр белгилениши керек:

- тапшырмалардын ылдамдыгы, тыныгуулар жана жумуш тыныгуулары; сүрөттүн ар кандай бөлүктөрү жасалган ырааттуулук;

- кызыкдар адамдын суроолору жана билдирүүлөрү;
- кийинки сүйлөшүүнүн кыскача баяндамасы.

Сүрөт тесттеринен алынган бардык маалыматтар кадимки тестирлөөдө алынган натыйжаларга дал келиши керек. Жалпысынан, чийме тесттеринин натыйжаларын чечмелөө сиз кимди сынап көргөнүңүз, анын өткөн жана азыркы учуру жөнүндө мүмкүн болушунча толук маалыматты эске алуу менен жасалышы керек. Балдар менен да, чоңдор менен да иштөөдө. Бул жерде психологдор көп колдонгон тесттер бар. Мисалы,

лы, «үй-дарак-адам», «жок жаныбар», «үй-бүлөнүн сүрөтү», «Кактус», «жамгырдагы адам», жана башкалар сыяктуу ыкмалар өтө сейрек колдонулат. Жалпысынан, жыйнакка көптөгөн сүрөт тесттери жана «чектердеги сүрөттөр» деп аталган кичинекей кошумча киргизилген.

Методиканын маңызы төмөнкүчө. Каралып жаткан адамга үй, дарак жана адамды тартуу сунушталат. Андан кийин иштелип чыккан план боюнча сурамжылоо жүргүзүлөт. Р. Бернс даракты, үйдү жана адамды бир сүрөттө, бир көрүнүштө көрсөтүүнү суранат. Үй, дарак жана адамдын өз ара аракети визуалдык метафора деп эсептелет. Эгерде сиз бүтүндөй сүрөттү иш-аракетке келтирсеңиз, анда биздин жашообузда болуп жаткан нерселерди байкоо толук мүмкүн.

Методиканын максаты: субъекттин инсандыгын, өнүгүү деңгээлин, иштөө жөндөмүн жана интеграциясын баалоо; анын курчап турган дүйнө менен болгон мамилелеринин чөйрөсүнө жана өзгөчө конкреттүү адамдарга тиешелүү маалыматтарды алуу.

Балага көрсөтмө: «үйдү, бакты жана адамды мүмкүн болушунча жакшы тартыңыз. Сиз каалагандай сүрөт тарта аласыз. Боелгон нерсени каалаганча өчүрсөңүз болот-бул сиздин бааңызга таасир этпейт. Сүрөттү канча убакыт керек болсо, ошону карап чыгыңыз. Жөн гана колуңуздан келишинче сүрөт тартууга аракет кылыңыз». Натыйжаларды чечмелөө сүрөттүн жайгашкан жери алгач, чиймелер кандай тартипте жасалгандыгын белгилей кетүү маанилүү.

1. Биринчи сырдалган үй-силер үчүн өзгөчө мааниге ээ коопсуздук, жайлуулук, комфорт.

2. Биринчи боелгон жыгач-сиз үчүн эң негизгиси-жашоо энергиясы, кесипкөй жана чыгармачыл өсүш.

3. Биринчи тартылган адам-сиздин негизги муктаждыктарыңыз (же көйгөйлөрүңүз) өзүңүз менен болгон мамиле.

Андан кийин тартылган сүрөт баракта кандайча жайгашкандыгына көңүл буруу керек.

1. Кагаздын ылдый жагында жайгашкан сүрөт сизде көп учурда кооптонуу сезими, кээде депрессияга жакын экениңизди билдирет.

2. Сүрөт барактын жогору жагында жайгашкан-сиз оптимистсиз. Кыялдануу сизге чоң ырахат тартуулайт. Эгерде сүрөт барактын жогорку четинен ашып кетсе, анда сиздин идеяңызды ишке ашыруу үчүн айланаңыздагы нерселер жетишсиз. Сиз бул нерсеге каттуу кыжырданып жаткандысыз.

3. Сүрөт барактын борборунун үстүндө жайгашкан-кыялдануу, ой жүгүртүү, сүрөт борбордон жогору турган сайын күчтүү көрсөтүлөт.

4. Сүрөт барактын ортосунан ылдый жайгашкан - сиз өтө этият болуп, кээде ал жок жерде да коркунучту көрө аласыз.

5. Сүрөт кагаздын сол жагында жайгашкан - сиз өткөндө жашайсыз. Сенин сезимдериң акылдан, ал

эми аялдык мүнөзүң эркектикинен басымдуулук кылат.

6. Эгерде сүрөт барактын жогорку сол бурчуна жайгаштырылса, анда сиз жаңы достордон, тажрыйбалардан, окуялардан алыс болуп, «өзүңүздү бурчка буруп жатасыз».

7. Сүрөт барактын сол четинен чыгат. Сиз ар дайым өткөнүңүзгө кайрылып, келечекке көз чаптыруудан коркосуз. Сиздин жүрүм-турумуңузду көбүнчө эмоциялар башкарат.

8. Сүрөт кагаздын оң жагында жайгашкан-сиздин акылыңыз сезимдерден жогору турат. Сиз эмоцияңызды башкара аласыз, коркпостон келечекке көз чаптырасыз. Сиздин мүнөзүңүздө эркектик сапаттар басымдуулук кылат. Сүрөттүн барактын оң четинен чыгышы-өткөндү унутуп, келечекте андан жашырууну каалоо. Сиз өз сезимдериңизди көрсөтүүдөн коркосуз.

9. Баракты айлантуу-сиз бир нерсеге капаландыңыз же ачууландыңыз.

10. Эски, талкаланган, коркуткан үй, урандылар – бул өзүңүзгө же айланаңыздагы чындыкка болгон мамилеңиз.

11. Алыстан турган үй-бул сиздин үйүңүздөгү кырдаалга нааразычылык. Сиз азыр көздөгөн максатыңыз азырынча жок.

12. Жакын турган үй-ачыктык, меймандостук, байланыш. Кошумча-жаңы, адаттан тыш нерсеге умтулуу. Стандарттык эмес көйгөйлөрдү чечүү. Түтүн морусу болушу сиздин эмоционалдык жетилгендигиңизди, Олуттуу мамилеге даяр экениңизди билдирет. Эгерде Түтүн морусу жок болсо, анда сиз үйдө керектүү колдоону ала албайсыз. Карама-каршы жыныстагы адамдар менен байланышта кыйынчылыктар болушу мүмкүн.

13. Сантехника же суу түтүктөрү сиз башкалардын ой-пикирине өтө сезимтал экениңизди билдирет.

14. Эшиктер сиздин баарлашуу, байланышуу, адамдар менен мамиле түзүү жөндөмүңүздү чагылдырат. Эшиктердин жоктугу-сиз каалаганыңызга карабастан, башка адамдарга (айрыкча жакындарыңызга) ачуу кыйын.

15. Бир же бир нече каптал же арткы эшиктер – сиз тобокелге барбоону, чыр-чатакка барбоону, көп учурда кыйынчылыктардан артка чегинүүнү, жалгыздыкты жакшы көрөсүз.

16. Бир же бир нече алдыңкы эшиктер – сиз айланаңыздагы адамдар менен ачык жана ачык сүйлөйсүз (кээде өтө эле көп). Ачык эшиктер-башкалардын жылуулугун жана камкордугун алууну каалоо же тескерисинче, жылуулукту башкалар менен бөлүшүү.

17. Абдан чоң эшиктер-башкаларга көз карандылык, жактырууга умтулуу. Өтө кичинекей эшиктер-мүнөзүңүздүн айрым өзгөчөлүктөрүн башкалардан жашыруу тенденциясы. Чечкинсиздик.

18. Эшиктердеги кулпу-жабык, жашыруун, адамдарга ишенбөөчүлүк. Камин же меш-үйдө жылуу жана жайлуу шарттарды түзүү.

19. Үйдүн ордуна үйдүн планы (схемасы) жакын адамдар менен чоң карама – каршылык. Ушул талкууда чечмеленген адамдын мүнөзүн байкоо үчүн сунуштар өтө көп аны биз күндүзүк баланы изилдөөдө пайдалансак болот.

Корутунду. Көркөм иш-аракеттер психиканын көптөгөн тараптарынын өзгөчөлүгүн көрсөткөн биринчи жана жеткиликтүү экспрессия каражаттарынын бири. Сүрөт ой жүгүртүүнүн, элестетүүнүн, эмоционалдык чөйрөнүн өзгөчөлүктөрүн ачып берген чындыкты билүүнүн жана чагылдыруунун күчтүү каражаты болуп саналат. Көпчүлүк түздөн-түз изилдөө методдорунан айырмаланып, кыйыр жана проективдүү деп классификацияланган сүрөт тесттери. Алардын популярдуулугу психоанализдин өнүгүшүнө байланыштуу, анын жардамы менен аң-сезимсиз түшүнүк киргизилген.

Тесттердин балдар менен иштөөдө бир катар артыкчылыктары бар. Тесттик кырдаалдар жетиштүү тааныш деп эсептелет жана тестирилөөчүгө эркин ара-

кеткенүүгө жана изилдөөнүн мурунку баскычтарында эч кандай жол табылбаган өзгөчөлүктөрдү чечмелеп көрсөтүүгө мүмкүндүк берет. Сүрөттөр тема менен байланышуу жана түшүнүү багыт болуп, ал жөнүндө көбүрөөк маалымат берет.

Адабияттар:

1. Березина В.А. Дополнительное образование детей как средство их творческого развития. / Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. - М., 2002.
2. Боркошев М.М. Развитие движения детей 5-6 летнего возраста. Известия вузов. № 8. - С.187.
3. Боркошев М.М. Мектепке чейинки балдардын сүйлөө жөндөмдүүлүгүн манжалар менен ойнолуучу оюндар аркылуу өстүрүү. Вестник физической культуры и спорта, №4(5). - С.86.
4. Боркошев М.М. Кыймылдуу оюндар, бала тажрыйба жана койгойлор. / Наука новые технологии и инновации Кыргызстана. №9, 2015. - С. 105.
5. Минбаев К., Закиров А. Психология. - Ош, 2010.
6. Кожогелдиев А.С., Кожогелдиева К.М. Педагогикалык психология. - Бишкек, 2011.
7. Жумалиев Ж. Жаш крак психологиясы. - Бишкек, 2001.
8. Мурзаев М.С. Окутуунун психологиясы. - Ош, 2004.
9. Боркошев М.М. Кыймылдуу оюндар, бала тажрыйба жана койгойлор. / Наука новые технологии и инновации Кыргызстана. - №9. - 2015. - С.105.